

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE 11/2012 rd

Statsrådets utredning om konferensen om hållbar utveckling i Rio de Janeiro 20—22.6.2012; hållbar och effektiv användning av naturresurser (för debatt i plenum 11.4.2012)

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Utrikesutskottet sände den 22 februari 2012 statsrådets utredning om konferensen om hållbar utveckling i Rio de Janeiro 20—22.6.2012; hållbar och effektiv användning av naturresurser (för debatt i plenum 11.4.2012) (USP 2/2012 rd) till ekonomiutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Mika Honkanen och överinspektör Erja Fagerlund, arbets- och näringsministeriet
- finansråd Outi Honkatukia, finansministeriet
- överinspektör Annika Lindblom, miljöministeriet
- divisionschef Teija Lahti-Nuuttila, Tekes — utvecklingscentralen för teknologi och innovationer
- expert Jouni Lind, Finlands Näringsliv rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Grön ekonomi

Utrikesutskottets begäran om utlåtande hänför sig till FN:s konferens om hållbar utveckling (Rio+20) den 20-22 juni 2012. Riksdagen förbereder sig för konferensen genom en debatt i plenum i april. Temat för debatten i plenum är en hållbar och effektiv användning av naturresurser. Det har ett nära samband med ambitionen att främja en grön ekonomi. I en grön ekonomi genereras tillväxt, sysselsättning och välfärd genom hållbart nyttjande av naturresurser och miljö. Det ultimata målet är en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling.

Grön ekonomi innebär satsningar på förnybara naturresurser, ekosystemtjänster, ren teknik och innovation och en omläggning av konsumtionsvanor och produktionsmetoder. Genomförandet involverar såväl stater, företag som konsumenter.

Konkurrensen om de minskande naturresurserna och den framskridande klimatförändringen ökar behovet av en grön ekonomi. Befolkningstillväxten och den tilltagande konsumtionen ökar förbrukningen av naturresurser i betydande grad. De negativa konsekvenserna har tillspetsats och tagit sig uttryck i såväl miljöproblem som en allt hårdare global konkurrens om naturresurser. Kampen om naturresurser rubbar

den geopolitiska styrkebalansen och urholkar den allmänna säkerheten.

För en övergång till en grön ekonomi och för en fungerande marknad behövs det globala lösningar som stater åtar sig att genomföra. Än så länge har man till exempel inte på global nivå lyckats förena sig om en gemensam syn och gemensamma mål för hållbar användning av naturresurser eller resurseffektivitet. Det är viktigt att Riokonferensen resulterar i konkreta åtgärder för att främja en grön ekonomi.

Spelregler och politikåtgärder bör utarbetas med hänsyn till att olika ländergrupper har helt olika utmaningar som begränsar deras möjligheter att övergå till en grön ekonomi. Problemet för industriländerna är deras kolintensiva ekonomi och för utvecklingsländerna deras ökande energi- och materialefterfrågan och låga energieffektivitet. De minst utvecklade länderna är i sin tur starkt beroende av naturresurser, sårbara mot klimatförändringar och hämmade av infrastrukturella brister och svag kapacitet i offentlig sektor. Samtidigt som man på ett håll funderar på hur naturresurserna ska kunna användas så materialeffektivt som möjligt kämpar de fattigaste länderna med problemet att tvingas sälja sina naturresurser obearbetade till länder i utveckling. OECD har gjort ett digert arbete för att bedöma vilket slag av politikåtgärder som lämpligen bör sättas in för att eliminera faktorer som begränsar ekonomisk tillväxt. Kompetensen i OECD bör med fördel nyttiggöras också i Rioproessen. Det väsentliga är att framtida lösningar inte utgår från att det ska inrättas internationella stödinstrument utan att man arbetar för en så marknadsanpassad samlad lösning som möjligt.

Ett ramverk för en hållbar naturresursekonomi är grundbulten i en grön ekonomi. Det kräver inte bara ändrade arbetsmetoder utan också innovationer och nyinvesteringar. Utvecklingen går desto snabbare ju stabilare och förutsebarare omvärlden kan göras. Det finns rum för internationella insatser. Rioproessen förväntas också komma med lösningar på olika slag av partnerskap och samarbetsprojekt. För Finland är det viktigt att se till att också små och medelstora företag har en chans att vara med i projekt.

Även om det kommer att kräva ekonomiska satsningar att övergå till grön ekonomi kommer det också att kosta om man inte företar sig någonting alls. Sakkunnigas bedömning är att utarmningen av biodiversiteten försvagar den globala bruttonationalprodukten med så mycket som 7 procent fram till 2050.

Energi

Energiråvaror är de naturresurser som minskar snabbast. Enligt Internationella energiorganet IEA¹ kommer energiefterfrågan internationellt att ha ökat med en tredjedel mellan 2010 och 2035. Det beräknas att den ökade efterfrågan till nästan 50 procent kommer att bero enbart på Kinas och Indiens växande energikonsumtion. Oljekonsumtionen beräknas öka kraftfullt. Kina förmodas vara den största konsumenten av importerad olja kring 2020. Vid samma tid antas Indien i sin tur ha gått om Kina som störst importör av stenkol. Uppskattningarna av den kontinuerligt ökande konsumtionen av fossila bränslen är ett hot särskilt mot klimatet på jordklotet. Klimatförändringarna kan i sin tur rubba matproduktionen och tvinga fram massmigration med åtföljande instabilitet.

Förändringar i energiflödena inverkar också på avgörandena i EU. I dag går 2 procent av Rysslands energiexport till Kina men kommer att ha ökat till 20 procent kring 2035. EU:s andel tros i sin tur minska från 61 till 48 procent. Markanden skapar ett tryck som också kan bli ett incitament till ökad energieffektivitet och självförsörjande på energi.

Riokonferensen innebär en bra möjlighet till konkreta förändringar också i energisektorn. FN:s generalsekreterare har i sammanhanget kommit med ett initiativ (Sustainable energy for all), som har det ambitiösa målet att garantera hållbar energi för alla senast 2030 och fördubbla energieffektiviteten och andelen förnybar energi globalt. Att målet är ambitiöst bevisas av IEA:s kalkyl att andelen förnybar energi med nuvarande åtgärder bara ökar från 13 till 18 pro-

¹ World Energy Outlook 2011

cent kring 2035. Också en sådan tillväxt kommer att kräva att stöden för förnybar energi ökar från nuvarande 66 till 250 miljarder dollar fram till 2035.

Det är möjligt att göra framsteg dels genom att betala ut mer stöd, dels genom att slopa skadligt stöd, lägga om verksamhetssätt och kombinera incitament på rätt sätt. När man tar fram eventuella temporära stödordningar för övergångsfasen måste man beakta och samordna behoven i olika politiksektorer, som näringspolitiken. Man kan konstatera om skadliga stöd att IEA rapporterar att användningen av fossila bränslen 2010 understöddes med totalt 409 miljarder dollar, alltså mångdubbelt mer än förnybar energi. Det är viktigt att man lär sig prissätta naturresurser rätt.

Finland

På senare år har Finland kraftfullt höjt de offentliga satsningarna på innovationer i naturresurs-, energi- och miljösektorerna och på energieffektivitet. Omkring hälften av de anslag som till exempel Utvecklingscentralen för teknologi och innovationer betalar ut går till de här sektorerna. Forsknings- och utvecklingsprojekten inom dem gäller till stor del Finlands egna naturresurser och hur de ska bearbetas maximalt. Våra styrkor är, också med tanke på Rioprocesen, våra naturresurser, som skogar, vatten och mineraler. Tack vare ny forskning och utveckling ser vi ut att få helt nya och betydelsefulla produkter, också i ett Rioperspektiv, vid sidan av skogs kompetens, hållbar skogsodling och bearbetning i traditionell mening. Finland är redan i dag världsledande på många områden av bio- och vattenkompetens och mineralteknik. Det är av största vikt både för Finland och för världssamfundet att exporten av miljö-, naturresurs- och energiteknik blir ännu effektivare.

Ekonomiutskottet har behandlat användningen av naturresurser i ett brett perspektiv i sitt betänkande om statsrådets naturresursredogörelse (EkUB 47/2010 rd). Regeringens vision är att Finland 2050 ska vara en ansvarsfull föregångare inom en smart naturresursekonomi. Ett av de strategiska målen enligt redogörelsen är att na-

turresursekonomin och kompetensen och tjänsterna i anslutning till den bildar ett viktigt mervärde och en viktig källa till välfärd. Naturresurserna ska också utnyttjas på ett material- och energieffektivt sätt så att kretsloppet sluts, med minskade växthusgasutsläpp och avfall som följd och utan risker för naturens ekosystemtjänster.

Det är viktigt att Finland utnyttjar sina egna begränsade naturresurser på ett hållbart sätt. Förädlingsvärdet bör höjas maximalt och produkter så långt som möjligt vidareberedas i Finland. Det ger våra naturresurser det största mervärdet. Där det finns produktion är också möjligheterna att utveckla anknytande ny teknik och nya tjänster bäst och skapar ny exportpotential.

På grund av vår energiintensiva industri har vi fått stark kompetens till exempel på hur man styr och reglerar industriprocesser. Vi ligger också i framkant internationellt när det gäller slutna vattenkretslopp inom skogsindustrin och förbättring av vattneffektiviteten. Till våra starka kompetensområden kan vi också räkna återvinning av förnybara energiråvaror och avfall samt processer och anordningar som betjänar gruvindustrin. Det finns internationell efterfrågan på de här kompetensområdena med tanke på hållbart nyttjande av naturresurser. I anknytning till Riokonferensen har ett projekt för ett så kallat vattenpartnerskap mellan EU och Kina aktualiserats. Det kan betyda nya exportmöjligheter för finländsk kompetens.

Konkurrensen inom miljörelaterad affärsverksamhet är hård på världsmarknaden. Den driver på en snabb utveckling av branschen, förutsatt att aktörerna har lika möjligheter att vara med. Största möjliga öppenhet och jämlikhet i den internationella handeln bidrar till snabb spridning för ekoeffektiva produkter, teknologier och verksamhetsmodeller. Målen för en fri handel med miljöteknik, som har hög prioritet bl.a. under pågående WTO-runda, spelar en central roll för att garantera en snabb utveckling.

Ekonomiutskottet ser en övergång till grön ekonomi som ett nödvändigt globalt steg framåt som innebär många positiva möjligheter. Finland bör noggrant ta till vara sina styrkor och ak-

tivt bidra till uppkomsten av en fungerande internationell marknad.

Ställningstagande

Ekonomiutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 22 mars 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Mauri Pekkarinen /cent
medl. Lars Erik Gästgivers /sv
Harri Jaskari /saml
Johanna Karimäki /gröna
Pia Kauma /saml
Miapetra Kumpula-Natri /sd (delvis)
Jukka Kärnä /sd

Eero Lehti /saml
Päivi Lipponen /sd
Jari Myllykoski /vänst
Sirpa Paatero /sd
Juha Sipilä /cent
Kaj Turunen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Tuula Kulovesi.